

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Котик Надія

Науковий керівник – доц. Одинцова Галина

ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасна українська початкова школа зорієнтована на формування ключових компетентностей, серед яких комунікативна становить вагоме місце, оскільки передбачає мовно-мовленнєвий розвиток учнів. Орфографічна компетентність як складова комунікативної забезпечує правильність писемного мовлення та здатність школярів свідомо застосовувати норми правопису в різних комунікативних ситуаціях. У час підвищеного попиту на цифрові засоби у щоденному житті спостерігаємо зниження рівня грамотності учнів, тому пошук ефективних технологій покращення грамотного письма, без сумніву, зростає. Крім цього, діяльнісний підхід у здобутті початкової освіти актуалізує використання інтерактивних технологій з метою розвитку їхньої мовно-мовленнєвої особистості.

Мета статті полягає в обґрунтуванні можливостей інтерактивних технологій навчання у формуванні орфографічної компетентності молодших школярів.

Фундаментальні засади навчання орфографії в шкільному курсі мови відображено в працях українських лінгводидактів, зокрема Л. Варзацької, М. Вашуленка, О. Горошкіної, М. Пентилюк, Л. Симоненкової, І. Хом'яка, Г. Шелехової, Н. Шкурятної, С. Яворської та інших, у яких обґрунтовано необхідність поєднання теоретичних знань із їхньою практикою орієнтованою спрямованістю щодо формування орфографічної грамотності школярів. Учені наголошують на доцільності організації освітнього процесу на засадах свідомості, системності та комунікативної спрямованості. Вони акцентують увагу на важливості свідомого засвоєння мовних явищ, розвитку орфографічної пильності та формуванні навичок самоконтролю в школярів.

Дослідники по-різному витлумачують орфографічну компетентність, однак сутність її зводиться до оволодіння здобувачами орфографічною грамотністю як «складника загальної мовної культури, який формується внаслідок вивчення теорії, свідомого засвоєння правописних правил і виконання системи тренувальних вправ, що забезпечують вироблення необхідних умінь і навичок» [3, с. 176]. Вона формується поетапно, починаючи з початкової школи.

В останніх дослідженнях підкреслюється, що формування орфографічної компетентності молодших школярів має системний характер і передбачає поетапне багаторазове опрацювання мовознавчого матеріалу відповідно до норм сучасної української

мови. Базові орфографічні знання та уміння здобувач початкової освіти одержує, опрацьовуючи змістові лінії «Взаємодіємо письмово» та «Досліджуємо мовні явища», передбачені для вивчення у Типових освітніх програмах за редакцією О. Савченко та Р. Шияна, зокрема: пояснює, що таке орфограма; розпізнає слова з орфограмами і перевіряє їх; перевіряє орфограми доречним способом (за допомогою орфографічного словника, шляхом добору споріднених слів або зміни форми слова, за правилом) у процесі письма та пояснює свій вибір; знаходить і виправляє орфографічні помилки, зокрема із застосуванням знань про апостроф, м'якість приголосних, будову слова, велику літеру, окремі граматичні форми, чергування звуків, співзвучні префікси і прийменники тощо [4].

Неабияку роль у процесі формування орфографічної компетентності молодших школярів поряд із традиційними формами навчання відіграють інтерактивні технології. Вони сприяють активізації освітнього процесу, підвищують мотивацію до навчання, а також, на думку Г. Шкурко, «забезпечують динамічну взаємодію, гейміфікований підхід і швидкий зворотний зв'язок» [5, с. 367].

Ефективність застосування інтерактивних технологій при опрацюванні орфографічного матеріалу в початковій школі визначається низкою чинників.

Структурованість уроку та чітке планування. Кожна інтерактивна вправа, введена у структуру уроку, має відповідати його меті й очікуваним результатам навчання. У процесі виконання таких завдань учні активно засвоюють знання шляхом групової, парної або колективної взаємодії, що відповідає актуальним вимогам сучасної школи і сприяє формуванню комунікативної та творчої активності школярів.

Урахування вікових та психофізіологічних особливостей учнів. Психолого-когнітивні особливості молодших школярів вимагають адаптації методичних прийомів навчання орфографії з урахуванням не лише мовних закономірностей, а й особливостей наочно-образного мислення (використання ілюстрацій, малюнків, таблиць та інших засобів візуального сприйняття), уваги (часта зміна видів діяльності), пам'яті (систематичне й варіативне повторення орфограм замість механічного запам'ятовування) тощо.

Диференційований підхід. Використання інтерактивних методів дає змогу диференціювати завдання залежно від рівня сформованості орфографічної компетентності учнів з використанням відповідно репродуктивних, тренувальних вправ чи творчих завдань. Важливим також є застосування індивідуального підходу до кожного учня з урахуванням його темпу роботи, типових помилок, прогресу в навчанні та інших факторів.

Інтеграція цифрових технологій. Використання таких онлайн-платформ, як LearningApps, Wordwall, Kahoot, Quizizz, сприяє гейміфікації навчання, формувальному оцінюванню та оперативному контролю знань учнів. Це підвищує мотивацію до вивчення нормативних написань та забезпечує доступність навчального матеріалу. Завдання з орфографії, які пропонують ці платформи для молодших школярів, найрізноманітніші:

виділити слова з помилкою, посортувати за орфограмами, вставити потрібні букви, обрати нормативний варіант, скласти пазли, виконати тести, вікторини тощо. Тут можна знайти готові завдання або генерувати свої, адаптувавши їх до рівня підготовки класу чи конкретного учня. Загалом, як зазначає Г. Одинцова, «за умови компетентного методичного супроводу з боку педагога чи батьків електронні ресурси покликані урізноманітнити сам процес засвоєння та поглиблення знань, активізувати пізнавальну діяльність учнів, забезпечити формування навичок самоосвіти, вміння працювати з різною інформацією, що є вкрай важливим для успішного майбутнього кожної людини» [1, с. 33].

Комплексний підхід. Ефективність інтерактивного навчання орфографії забезпечується поєднанням евристичних, диференційованих, проблемних та ігрових методів, які сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів, формують почуття відповідальності та самоконтролю. Як зауважують І. Рибак та І. Шахіна, «інтерактивні технології дають можливість забезпечити глибину вивчення змісту. Учні освоюють усі рівні пізнання (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінку)» [2, с. 122]. У цьому контексті, крім уже згаданих, доречними будуть такі види завдань: «Коректор» (взаємо- і саморедагування); рольові ігри (наприклад, учень у ролі вчителя пояснює правопис відповідних орфограм); колективне складання алгоритмів правильного написання тої чи іншої орфограми; складання «хмари слів» / ментальної карти / пам'ятки на вивчену орфограму; словесні ключі, орфографічні проекти тощо. Використання групової, парної та колективної взаємодії дає змогу учням свідомо формувати орфографічну пильність та самоконтроль.

Отже, формування орфографічної компетентності молодших школярів засобами інтерактивних технологій є ефективним за умови комплексного застосування низки лінгводидактичних, цифрових, психолого-педагогічних чинників. Результативність такого навчання насамперед залежить від професійної майстерності педагога, його психолого-педагогічних та методичних умінь створити освітнє середовище успіху, де здобувачі відчують задоволення від навчання та власну спроможність бути грамотним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Одинцова Г. С. Використання відкритих електронних освітніх ресурсів у процесі вивчення мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі. Наукові записки Малої академії наук України. 2025. № 1 (32). С. 28–35.
2. Рибак І., Шахіна І. Інноваційні технології навчання на уроках української мови в початкових класах. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2022. № 52. С. 120–124.
3. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. / кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. К. : Ленвіт, 2015. 320 с.
4. Типові освітні програми для 1–4 класів закладів загальної середньої освіти. URL: https://osvita.ua/school/program/program-1-4/60529/#google_vignette
5. Шкурко Г. Інтерактивні технології викладання орфографії в контексті цифрового освітнього середовища. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 94. Том 2. 2025. С. 365–371.